

En evigt aktuel debat ...

Magtdebatten fra Machiavelli til i dag

Carsten Bagge Laustsen og Jesper Myrup (red.): Magtens tænkere. Politisk teori fra Machiavelli til Honneth. Roskilde Universitetsforlag 2006. 500 s., 398 kr.

Af Lene Merete Pedersen

Denne antologi ser på magt som omdrejningspunkt for politisk teori og idéhistorie ved at tage udgangspunkt i store politiske tænkere fra klassisk og moderne magtteori. Bidragyderne har hver deres tænker og hver deres vinkel, hvilket kunne have været forvirrende, hvis det ikke havde været for redaktørernes indledning. Heri introduceres til forståelsen af magtbegrebet, og debatten og forbindelserne mellem de forskellige tænkere udredes, så man er godt klædt på til at gå dybere ind i den enkelte tænker. Så selvom introduktionen er meget lang som indledning, er det i dette tilfælde nødvendigt og gavnligt for læseren.

Klassikeren Machiavelli

En bog om magtens tænkere uden Machiavelli ville undre, og redaktørerne lægger da også ud med 1500-talstænkeren. De fleste har hørt om Machiavelli og forbinder ham med kynisk og brutal magtpolitik, men de færreste har rent faktisk læst ham. Mange tilskriver ham doktrinen, at "målet helliger midlet", men dette er en unuanceret fortolkning af Machiavellis holdning ifølge Unn Irene Aasdalen. Machiavelli ser vold som et til tider nødvendigt redskab for at sikre grebet om staten, men dette betyder ikke, at en hersker uden videre skal være grusom eller gribe til vold til tide og utide. En af Machiavellis hovedpointer er, at en stat skal være fri og selvstændig for at kunne sikre borgernes interesser. Derfor er det vigtigt med en stærk og handlekraftig leder, som ikke tøver med at anvende drastiske løsnin-ger, når det er nødvendigt, men ellers anvender loven som reguleringsmiddel. Lederen bør således forsøge på ikke at blive anset for grusom, men må heller ikke misbruge barmhjertighed. Der er uenighed blandt Machiavelli-forskere om, i hvor høj grad han støttede anvendelsen af vold, og visse mener, at han ligefrem plæderer for gangstermetoder. Men Unn Irene Aasdalen påpeger, at Machiavellis holdninger skal ses ud fra den historiske kontekst, hvor han var vidne til magtspillet mellem de italienske småstater.

Magtens tre-delning

Magtens tre-delning er et helt fundamentalt element i moderne demokratier og er hentet fra den franske 1700-talstænkere Montesquieu. I sin gennemgang af Montesquieu vælger skribenten Mogens Chrom Jacobsen også at se på 1500-talstænkere Bodin. Dennes ideer spiller op til Montesquieu, idet Bodin opererer med suverænitetsbegrebet fra en normativ vinkel, mens Montesquieu ser magtdelingslæren ud fra realpolitik. Jacobsens di-

skussion af de to er ganske interessant, men samtidig også noget fortænkt, da de to skriver ud fra to forskellige historiske virkeligheder. Bodins tanker retter sig mod det feudale samfund med de tre stænder, men på Montesquieus tid havde systemet udspillet sig selv, da generalstænderne ikke havde været samlet i over 100 år. Montesquieu ser magtdelingen som nødvendig for at undgå despotisme. Eftersom magt efterhånden vil korrumpere alle magthavere, kræves der institutionelle modvægte i staten for at forhindre magthaverne i at misbruge eller sætte sig uden for loven.

Protestantisme og kapitalisme

Max Weber skrev flere af sine værker under og lige efter 1. Verdenskrig. Webers originale værker kan være temmelig svære at læse, da han for at få en pointe frem via empiri tenderer til at fortabe sig i historiske detaljer og dermed ofte taber læseren undervejs. Alligevel er Webers teori om samspelet mellem den protestantiske tro og den kapitalistiske ånd, som næres deraf, kendt af mange. Webers magtbegreb er utrolig komplekst, blandt andet på grund af de mange udblik til historisk og politisk udvikling. Skribenten Gorm Harste er en sværvægter på området og formår langt hen ad vejen at udrede Webers teorier. Indlægget er dog stadig et af de sværere tilgængelige, hvilket imidlertid primært skyldes Webers kompleksitet.

Magt og demokrati

Når et demokrati når en vis størrelse, er det nødvendigt, at nogle få må repræsentere de mange. Og dermed opstår dilemmaet om, hvorvidt repræsentation overhovedet kan kaldes demokratisk. Robert A. Dahl er centralt placeret i debatten om magt som demokratisk dilemma. Dahl kritiserer blandt andet det, han kalder populistisk demokrati, hvor flertallet altid har ret, simpelthen fordi de er flest. Han argumenterer for, at der i realpolitik er forhold, som ikke kan afgøres ved en folkeafstemning. Til gengæld går han heller ikke ind for ideen om, at en lille kompetent politisk elite er den bedste måde at sikre et stabilt samfund. Dahl ønsker at udvikle demokratiet gennem empiriske undersøgelser, som behandles teoretisk og dermed er med til at skabe en demokratisk praksis.

Symbolisk magt

Magt kan både være håndgribelig og uhåndgribelig. Pierre Bourdieu er en af de fremmeste forskere inden for den sidstnævnte type, selvom han kun sjældent inddrages i debatten af magtbegrebet. Bourdieu opererer med begrebet symbolsk magt til at illustrere, hvordan individer groft sagt kan opnå en bestemt magt gennem blandt andet deres optræden og den værdi, andre tillægger dem. Der er således tale om sociale

magtrelationer snarere end økonomiske og politiske, og dermed udbredes magt til at omfatte mere end de snævre politiske og økonomiske grupper, som forskningen traditionelt ser på. Hvert individ eller gruppe får således sin værdi gennem relationer til andre individer eller grupper i et givet felt. Felt skal forstås som et givet system eller en sammenhæng, hvori individet eller gruppen agerer – det kan således være et politisk parti over for andre partier, én selv i en forældrebestyrelse eller på arbejdet.

Magtens tænkere formår med den brede sammensætning af indlæg at vise, at magt kan være alt lige fra voldsanvendelse til den indflydelse, vi hver især kan have i dagligdagen.

Et vellykket værk

Jeg savnede Emilie Durkheim, Immanuel Kant og Karl Marx på listen over politiske tænkere, men blev til gengæld positivt overrasket over at se Jürgen Habermas over for Alex Honneth samt Hardt og Negris globaliseringsvinkel. En anden positiv ting er, at en del af skribenterne er forholdsvis unge forskere. Det er godt at se nye navne, når man kaster et blik på listen over bidragydere – det tegner godt for fremtidens magtforskning.

Overordnet set er antologien velskrevet og godt formidlet. Det er svært at få et værk sammensat af så forskellige skribenters indlæg til at fremstå som et samlet hele. Men det er i stor udstrækning lykkedes med *Magtens tænkere*. Værket giver mulighed for at stifte bekendtskab med de største af de politiske filosoffer uden at skulle ty til de originale værker. Bogen appellerer givetvis mest til universitetsstuderende og den lille gruppe, som har interesse for det teoretiske magtbegreb og evt. gerne vil have opfrisket deres viden. Man vil derfor ikke opleve denne bog på sofabordet hos ret mange. Men dette skal ikke ligge bogen til last: det er et nyttigt og interessant opslagsværk for dem, der har brug for det.

Lene M. Pedersen er cand.mag. i historie og europastudier og ansat på Sekretariatet for Efter- og Videreuddannelse på Aarhus Universitet.